

Soạn bài: Bố của Xi-Mông

BỐ CỦA XI-MÔNG

Mô-pát-xăng

I. KIẾN THỨC CƠ BẢN

1. Guy-đơ Mô-pát-xăng (1850-1893) là nhà văn Pháp, thuộc dòng dõi quý tộc nhưng gia đình đã sa sút. Mô-pát-xăng đã từng tham gia chiến tranh Pháp - Phổ (1870). Sau chiến tranh, do hoàn cảnh gia đình khó khăn, ông lên Pa-ri để kiếm sống. Từ đây, ông bắt đầu tạo dựng cuộc sống cho mình.

Văn bản này là phần đầu của một truyện ngắn viết về một chú bé không có bố. Tình cảnh éo le đó đã gây cho chú biết bao chuyện phiền toái, thậm chí chú còn nghĩ đến chuyện tự tử. Nhờ có tấm lòng nhân hậu của một bác công nhân, chú bé không những đã có bố mà còn có thể tự hào về bố của mình.

2. Có thể tạm chia văn bản này thành bốn đoạn:

- Đoạn 1 (từ đầu đến "em chỉ khóc hoài"): nỗi tuyệt vọng của Xi-mông.

- Đoạn 2 (tiếp đến "Người ta sẽ cho cháu... một ông bố"): bác Phi-líp gặp Xi-mông và an ủi em.

- Đoạn 3 (tiếp đến "bỏ đi rất nhanh"): bác Phi-líp đưa Xi-mông về với mẹ và nhận làm bố của em.

- Đoạn 4 (còn lại) Xi-mông đến trường và khoe với các bạn rằng em có một ông bố tên là Phi-líp.

3. Đối với một chú bé, việc không có bố thật phiền hà, nhất là khi người ta không thể biết bố của chú là ai. Mẹ của Xi-mông vì làm lỡ mà sinh ra chú, bởi thế không những bạn bè trong lớp không chơi với chú mà còn khinh ghét, hành hạ chú.

Đoạn trích được mở đầu với đoạn miêu tả thời tiết thật âm ảm, dễ chịu. Sở dĩ như thế vì Xi-mông vừa mới khóc xong, nước mắt đã làm vơi đi phần nào nỗi tủi hờn đang đè nặng trong tâm trí.

Một chú bé dù sao cũng chỉ là... một chú bé, nghĩa là nhớ đây rồi lại quên ngay đây. Nỗi buồn chóng qua đi và cũng dễ trở lại bất cứ lúc nào. Vì nắm vững tâm lý của trẻ em nên đoạn miêu tả này của Mô-pát-xăng không rơi vào trạng thái quá bi thảm sâu nặng (mặc dù trước đó, thậm chí chú bé còn nghĩ đến chuyện tự tử). Sau khi khóc chán, chú chơi đuổi bắt con nhái bèn rồi từ đó lại nhớ nhà, nhớ đến hoàn cảnh tồi tệ của mình và khóc hoài.

Sự xuất hiện của bác Phi-líp thật đúng lúc. Tấm lòng nhân hậu của người thợ già khiến chú bé nguôi đi nỗi tủi hờn. Tấm trí non nớt của chú chưa thể hiểu được "Người ta sẽ cho cháu... một ông bố" nghĩa là như thế nào, miễn là chú có bố. Và thế là chú bé ngoan ngoãn theo bác về nhà.

4. Błắng-sốt là cô gái một thời làm lỡ khiến cho Xi-mông trở thành một đứa con không có bố. Tuy nhiên, đó vẫn là một cô gái đức hạnh, đứng đắn. Điều đó được thể hiện ít nhiều qua hình ảnh ngôi nhà: "Một ngôi nhà nhỏ, quét vôi trắng, hết sức sạch sẽ". Trong ngôi nhà nhỏ đơn sơ ấy, người phụ nữ bất hạnh đã can đảm nuôi dạy Xi-mông trở thành một

đưa trẻ ngoan ngoãn.

Bản chất tốt đẹp của Blăng-sốt còn được thể hiện qua cách chị đối xử với khách. Ban đầu bác Phi-líp cũng có ý định không hẳn nghiêm túc, nhưng khi nhìn thấy chị "bồng tất nụ cười, vì bác hiểu ngay là không bốn cột được nữa với cô gái cao lớn, xanh xao, đứng nghiêm nghị trước cửa nhà mình, như muốn cấm đàn ông bước qua ngưỡng cửa". Khi nghe Xi-mông hỏi bác Phi-líp "Bác có muốn làm bố cháu không?", chị "lặng ngắt và quẩn quại vì hổ thẹn, dựa người vào tường, hai tay ôm ngực...". Những biểu hiện ấy càng chứng tỏ Blăng-sốt là người rất có ý thức về nhân cách của mình.

5. Những suy nghĩ của bác Phi-líp cũng khá thú vị. Ban đầu chỉ vì thương chú bé, bác lựa lời an ủi. Nhưng khi biết chú là con của người đàn bà đẹp nhất vùng, bác lại mỉm cười. Nụ cười đầy ẩn ý được nhà văn diễn giải: "có lẽ trong thâm tâm, bác nhủ thầm rằng một tuổi xuân đã làm lỡ rất có thể lỡ làm lần nữa". Suy nghĩ ấy xem ra không được trong sáng lắm nhưng dấu sao cũng khiến cho câu chuyện thêm phần thú vị.

Nhưng đó chỉ là ý nghĩ thoáng qua. Ngay khi gặp mẹ của chú bé, bác lập tức hiểu ra rằng người phụ nữ ấy hoàn toàn không thích hợp với ý định bốn cột của bác. Bác trở về với những suy nghĩ hoàn toàn nghiêm túc. Đây chính là điểm nhấn quan trọng cất nghĩa thái độ của bác sau này.

Có lẽ trước khi nghe được câu chuyện giữa hai mẹ con, bác Phi-líp không hiểu được rằng vấn đề lại phức tạp đến thế. Khi Xi-mông chạy đến bên bác và hỏi:

- Bác có muốn làm bố cháu không?

Nhìn mẹ chú bé "lặng ngắt và quẩn quại vì hổ thẹn" khiến bác cũng chưa biết nên trả lời chú như thế nào. Nhưng khi chú bé nói:

- Nếu bác không muốn, cháu sẽ quay trở ra nhảy xuống sông chết đuối.

Sự việc diễn ra đường đột và quá nhanh. Nhà văn không miêu tả chi tiết, chỉ thuật lại cuộc đối thoại đang diễn ra. Mặc dù vậy, bạn đọc vẫn có thể hình dung sự bối rối của bác khi nghe câu hỏi của chú bé. Trả lời như thế nào đây để chú bé yên lòng mà vẫn không xúc phạm đến người mẹ? Ban đầu bác đưa đây:

- Có chứ, bác muốn chứ.

Khi chú bé hồi thúc, hỏi tên bác, bác đã đáp rất gọn:

- Phi-líp.

Đó không còn là lời đáp cho qua chuyện, lại càng không phải là sự bốn cột. Đó là thái độ hết sức nghiêm túc của người thợ trước hoàn cảnh bất ngờ. Để nâng đỡ, che chở một tâm hồn ngây thơ, non nớt, người thợ quyết định mở lòng mình ra để đón nhận chú bé. Đó cũng không phải là sự ép buộc mà là niềm vui khi thấy mình đã làm được một việc có ích. Bởi thế, khi chú bé nói: "Thế nhé, bác Phi-líp, bác là bố cháu đấy nhé", người thợ đã nhắc bồng em lên, đặt ngọt hôn vào hai má em. Không cần nói thêm một lời nào, đó chính là sự thừa nhận tự nguyện và vui vẻ. Bác bỏ đi rất nhanh như để che giấu những cảm xúc của mình (và cũng để tránh cho người phụ nữ khỏi cảnh khó xử).

Người thợ chắc không thể đánh giá hết việc làm của mình có ý nghĩa quan trọng đến mức nào đối với chú bé. Bằng việc nhận làm bố chú bé, bác đã mang đến cho chú niềm tin, đồng thời còn giúp chú có thêm sức mạnh để chống lại những lời chế giễu đầy ác ý của lũ

trẻ. Khi bị chúng trêu chọc như mọi ngày, thay vì bỏ chạy, chú bé đã đáp trả bằng giọng đầy tự hào:

- Bố tao ấy à, bố tao tên là Phi-líp.

Đó là một câu trả lời khá bất ngờ đối với bọn trẻ. Ai cũng biết Xi-mông không có bố, vậy mà giờ đây chú ta lại đường hoàng bảo : "bố tao tên là Phi-líp". Bởi vậy, ngay sau câu nói của chú, "khắp xung quanh dậy lên những tiếng la hét thích thú :

- Phi-líp gì? Phi-líp nào? Phi-líp là cái gì?... Mày lấy đâu ra Phi-líp của mày thế?".

Lũ trẻ có thể tin, cũng có thể không tin, nhưng rõ ràng đối với Xi-mông, điều đó có ý nghĩa thật đặc biệt. Bằng chứng là sau khi cứng cỏi đáp trả lũ trẻ, chú không bỏ chạy như mọi khi mà sẵn sàng đứng lại thách thức chúng. Tình cảm bao dung, nhân hậu của người công nhân già đã mang đến cho chú sự tự tin, điều mà trước đó do mặc cảm, chú chưa bao giờ có được.

Đó cũng là tình cảm yêu thương con người được biểu hiện một cách giản dị mà sâu sắc trong tác phẩm của Mô-pát-xăng.

II. RÈN LUYỆN KĨ NĂNG

Tóm tắt:

Có thể chia văn bản này thành bốn đoạn: Đoạn 1 (từ đầu đến "em chỉ khóc hoài"): nỗi tuyệt vọng của Xi-mông; Đoạn 2 (tiếp đến "Người ta sẽ cho cháu... một ông bố"): bác Phi-líp gặp Xi-mông và an ủi em; Đoạn 3 (tiếp đến "bỏ đi rất nhanh"): bác Phi-líp đưa Xi-mông về với mẹ và nhận làm bố của em; Đoạn 4 (còn lại) Xi-mông đến trường, khoe với các bạn và tin tưởng rằng mình em có một ông bố tên là Phi-líp.